

บทที่ ๔ บทสรุปงานวิจัย

จากการศึกษาสำนึกพลเมืองในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น กรณีศึกษาเครือข่ายพิทักษ์สิทธิชุมชนเขาควหา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดสำนึกพลเมืองของเครือข่ายฯ มี ๓ ปัจจัย ดังที่กล่าวมาในบทที่แล้ว คือ ปัจจัยกดดันจากภายนอกที่ทำการละเมิดสิทธิประชาชน ชุมชน ทั้งจากกลุ่มทุนบริษัทเอกชน ส่วนราชการ และผู้นำทางการ ปัจจัยภายในของเครือข่ายฯเอง ที่สามารถรวมตัว รวมคนเข้มแข็ง เอาจริงเอาจัง มีความหลากหลาย และความสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการองค์กร ได้อย่างเหมาะสมลงตัว รวมถึงปัจจัยช่องทางการเคลื่อนไหวที่เปิดกว้างมากขึ้น ทั้งช่องทางร้องทุกข์แก้ไขปัญหา การเกิดองค์กรอิสระตามกฎหมายใหม่ๆ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ และช่องทางการสื่อสารสังคมที่หลากหลาย กระจาย ทั้งระดับชุมชน ระดับท้องถิ่นและระดับสาธารณะ ช่องทางการเคลื่อนไหวร่วมกับเพื่อนเครือข่าย องค์กรชุมชน องค์กรประชาชนอื่นๆ ทั้งนี้รวมถึงการปกป้องสิทธิการชุมนุม โดยสงบให้สามารถทำได้อย่างเสรี

ดังนั้น หากจะเป็นแนวทาง หรือข้อเสนอแนะของ ทีมงานวิจัย ต่อการ เสริมสร้างให้ประชาชน มีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ก็ต้องดำเนินการใน ๓ ปัจจัยหลักนั้น หากแต่ต้องปรับการหนุนเสริมไปที่ปัจจัยภายในเนื่องจากเป็นปัจจัยที่เราสามารถหนุนเสริมได้ แล้วดำเนินการรักษาช่องทางการเคลื่อนไหว หรือ เปิดช่องทางใหม่ ให้ประชาชน ชุมชนเข้าถึง หรือใช้ประโยชน์ง่ายขึ้น

สุดท้าย สิ่งที่ต้องทำ คือ การจัดการกับกลุ่มทุนครอบรัฐ จัดการข้าราชการ ผู้นำทางการ บางส่วนที่ทุจริต คอร์รัปชัน อันจะนำไปสู่การเกิดพลเมืองที่มีสำนึกได้